

TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇALIŞMA YAPRAKLARININ KULLANILMASINA YÖNELİK ADAY ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ali Göçer*

ÖZET

Öğretimde temel amaç, öğrencilerin, öğrenim gördüğü derslerin programlarında belirtilen kazanımlara sahip olmalarını sağlamaktır. Öğretmenler, hedeflenen amaçlara ulaşmak için öğrenme ve öğretme sürecinde çağdaş yaklaşım ve yöntemler doğrultusunda farklı materyaller kullanmaktadırlar. Etkinlik temelli işlevsel öğrenme anlayışında farklı araçlar kullanılarak ortamı öğrenciler için ilginç kılma ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştirme önemlidir. İşlevsel öğrenme anlayışıyla gerçekleştirilen etkinliklerde kullanılan araçlardan biri de çalışma yapraklarıdır. Bu çalışmada, kalıcı öğrenmenin sağlanmasında ve bilginin beceriye dönüştürülmesinde kayda değer işlevlere sahip olan çalışma yaprakları üzerinde durulmakta; aday öğretmen görüşlerine göre, Türkçe öğretiminde çalışma yapraklarının kullanımının değerlendirilmesi yapılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, Türkçe öğretmenleri, çalışma yapraklarının hazırlanması, kullanımı, amacı, önem ve işlevi konularında bilinçli değildirler.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, materyal geliştirme, çalışma yapraklarının kullanımı, öğrenme ortamı, işlevsel öğrenme.

ABSTRACT

The main goal in education is to ensure that the students have the acquisitions which are specified in the programs of the lessons they take. In order to achieve the aimed goals, teachers use different materials within the learning and teaching process in accordance with the modern approaches and methods. In the concept of activity based functional learning, it is important to use various tools, make the environment interesting for the students and achieve a permanent learning. One of the tools that are used in the activities which are carried out with the concept of functional learning is the worksheets. In this study, worksheets are discussed, which have considerably significant functions in ensuring permanent learning and transforming knowledge into skill. The uses of work sheets in Turkish teaching in the School have been evaluated according to views of the candidate. According to the results, Turkish teachers are not conscious preparing and using of work sheets, purpose, function and important etc. issues.

Key Words: Turkish education, material development, using of worksheets, learning environment, functional learning.

* Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, Kayseri. ali.gocer@hotmail.com

GİRİŞ

Öğretim materyalleri öğrenme-öğretme sürecinde öğretimi destekleme, hatırlamayı kolaylaştırma, dikkat çekme, soyut bilgileri somutlaştırma ve anlaşılmayı kolaylaştırma gibi amaçlarla kullanılmaktadırlar.¹ Öğrenme - öğretim amaçlı değişik çalışma ortamlarının düzenlenmesi, hem sınıf hem de bireysel çalışma ortamlarında değişik materyal kullanmayı gerektirir.² Öğretim sürecinde birtakım amaçlarla kullanılacak öğretim materyallerinin birisi de çalışma yapraklarıdır.

Çalışma yaprakları, karalama kâğıdı³, alıştırma yaprağı olarak bilinen ve herhangi bir konunun öğretimi, kalıcılığının sağlanması veya öğrencilerin kazanım durumlarını belirlemek amacıyla bir değerlendirme aracı olarak kullanılan önemli bir eğitim materyalidir. Seferoğlu'na göre, nasıl ki yazma etkinliğinin okumayı teşvik edici bir işlevi vardır, materyallerin üretilmesi de işlenen konunun etkili bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktadır.⁴ Öğrenme ve öğretim sürecinde ortamı çeşitlendirmek, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini konu üzerinde yoğunlaştırmak, öğrencilerin öğrenme durumlarını belirlemek vb. durumlarda çalışma yaprakları önemli işlev görebilmektedir.

İşlenen konunun metin, resim, grafik vb. ile resimsel, yazılı ve somut gösterim yoluyla kavratılmasında kullanılacak materyallerden biri de çalışma yapraklarıdır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları düşünülerek öğrenmeleri istenen bilgi, kavram ya da kuralların farklı ifade biçimleriyle ortaya konulmasında görsel malzeme önemli işlevler görmektedir. *'Öğrenme ile ilgili olarak yapılan çalışma araştırmalar öğrenmelerin çoğunun görsel betimlemeler yoluyla gerçekleştiğini göstermektedir.'*⁵ Bu açıdan öğrenme ve öğretim sürecinde görsellerle zenginleştirilmiş değişik materyallerin kullanılması hedef kitlenin edinimleri açısından önemlidir.

Eğitim ortamında tek bir bilgi ifade biçimi (sadece metin veya sadece resim) yetersiz kalabildiğinden değişik ifade biçimlerinin anlamca ilişkilendirilerek işe koşulması önerilmektedir. Görsel malzemenin gücü, *bir resim bin kelimeye bedeldir* sözü ile daha iyi vurgulanmaktadır. Görsel malzemeyi öğretimde başlıca şu amaçlarla kullanabiliyoruz:

- Öğrenciye ipuçları verme, dikkat çekme ve güdülemede,
- Öğrenciye soru sormada,

¹ Halil İbrahim Yalın, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayın, Dağıtım, Ankara 2002, s. 83-90.

² Bayram Servet, *İlköğretimde Materyal Kullanımı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 79.

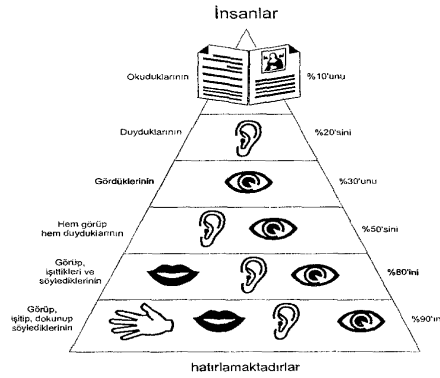
³ Özcan Demirel, *Eğitim Sözlüğü* (3. Baskı), Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005, s. 231.

⁴ S. Sadi Seferoğlu, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Akademi, Ankara 2010, s. 29.

⁵ S. Sadi Seferoğlu, *a.g.e.*, s. 27.

- Öğrenmeyi somutlaştırarak anlamlı kılmada,
- Öğrenciye dönüt vermede,
- Öğrenmede bilgi kaynağı olarak ve öğrencinin bilgi organizasyonu-na yardımcı olmada.⁶

Öğrenme-öğretme sürecinde araç-gereçlerden yararlanma, konuların daha etkili sunulmasını sağlamaktadır. Sınıf içinde ne kadar çok araca yer verilirse öğrencilerin güdülenme düzeylerinin de o kadar çok arttığı belirtilmektedir. Bu araçlar genelde göze ve kulağa hitap eden görsel ve işitsel araçlar olmaktadır. Görsel ve işitsel araçlar bir yandan materyal zenginliği ile öğretmenlerin çalışmalarını kolaylaştırmakta diğer yandan da öğrencilerin derslere olan ilgisini artırarak bilginin kalıcılığını ve yaşama uygulanabilirliğini sağlamaktadır. Öğretimi daha zevkli ve anlaşılır hâle getirdiğinden, öğrenme için ayrılan süre verimli geçmekte ve öğretim hizmetinin niteliği artmaktadır. Texas Üniversitesi'nde yapılan araştırma sonucuna göre duyu organlarının öğrenilen bilgilerin hatırlanmasındaki etkisi yüzdelik olarak Şema 1'de verilmiştir.⁷

Şema 1. Duyu organlarına göre bilgilerin kalıcılık oranları.

Eğitsel çoklu ortam materyali oluşturmaya yönelik şu önerileri sıralamak mümkündür: Eğitsel bir metin ya da ortam hazırlanırken bilgi örüntüleri arasındaki köprünün/bağın anlamlı ve açık olduğu bir yapı içinde organizasyona sahip olmalıdır. Çoklu ortamlarda öğrencinin bilgiyi keşfetmesi için yeterince kılavuzlayıcı bir yönerge birimi yer almalıdır.⁸

⁶ Yavuz Akpınar, *Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar*, Anı Yayıncılık, Ankara 1999, s. 60-61.

⁷ J. S. Kinder, *Using Instructional Media*, Litton Educational Pub. Inc., New York 1973, pp. 39 ve Özcan Demirel, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı (11. Baskı)*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007, s. 58-59.

⁸ Yavuz Akpınar, *age.*, s. 60-61.

Çoklu ortamlar, metin, ses, resim vb.nin birlikte ve ayrı ayrı *öğrenci etkinliğine* uygulanabilmesi için tasarlanması; öğrenciyi okuduğu veya dinlediği örüntülerle ilgili düşündürücü ve birbirleriyle ilişkilendirmesini sağlayan yapıda olmalıdır. Bu bağlamda resim, ses, grafik vb. kullanımı için; görsel malzeme çok yoğun ve gereksizce kullanılıp öğrenciyi yormamalı, konuyu anlamadaki bilişsel akışı engellememelidir. Metinleri/sesleri destekleyici ve tamamlayıcı görseller ayrıntılı olarak verilmelidir.

Eğitimde birçok öğretmen, bir ifade biçimiyle anlaşılabilen örüntüleri diğer söylem biçimleriyle anlatılabilmek için ortam yaratmaya çalışmaktadır. Metin, resim, grafik, canlandırma ve sesin birlikte kullanıldığı çoklu ortamların öğrenme ortamını geleneksellikten kurtardığı ve öğrenmeyi artırdığı bilinmektedir. Öğrenme ortamı bir konu alanına ait bilgileri, somuttan soyuta farklı şekillerde öğrenecek olan öğrenciyi uygun bir tasarımla vermek zorundadır. Hemen her konu alanında tercih edilebilecek farklı ifade biçimleri şunlardır: *Somut gösterim*: Bilginin doğadaki olgu ve nesnelere hâlindeki ifadesi. *Resimsel gösterim*: Olgu ve nesnelere değişik ayrıntılarda resimleme. *Yazılı gösterim*: Olgu ve nesnelere ait bilgi değişkenlerinin yazıya dökülmesi.⁹

Çalışma yapraklarının işlevini göstermesi açısından bu materyal '*Ne zaman hazırlanıp uygulanmalı?*' sorusuna şu şekilde cevap vermek mümkündür: Öğretmenler, öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarını alternatif bir öğrenme aracı olarak düşünmeli, öğrenci durumu, konunun içeriği ve çevre imkânları ölçüsünde hazırlayarak uygulamalıdır. Bu program doğrultusunda hazırlanan öğrenci çalışma kitaplarında da farklı etkinliklere yer verilmektedir. Programın uygulayıcısı olan öğretmenler, öğrenci çalışma kitabı etkinliklerinin eksik ya da yetersiz kaldığını düşündüğünde yeni ve farklı bir etkinliğe imkân tanıyacak çalışma yaprağı hazırlamalıdır.

Öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarının işlevleri şu şekilde sıralanabilir:

- Tüm öğrencilerin katılımına imkân verdiği ve farklı bir uygulama olduğu için dersin ilerleyişinde ortaya çıkabilecek monotonluğu ortadan kaldırır.
- Öğrenilenlerin zihinde yapılandırılmasına yardımcı olur. Öğrencilerin daha sonraki öğreneceklerine sağlam bir temel oluşturur.
- İşlenen konu, kavram ve kuralları pekiştirerek kalıcı öğrenmeyi sağlar.
- Kazanılan bilgileri uygulama çalışmasıyla bilginin beceriye dönüştürülmesine kapı aralar.

⁹ Yavuz Akpınar, *age.*, s. 60-61.

- Çalışma yaprakları ile edinilen deneyimler bireyin günlük yaşamını kolaylaştırır.
- Deneyimlerini günlük yaşama transfer edebilen bireylerin yaşam standardı yükselir.
- Öğrencilerin öğrenme durumlarının tespitinde bir değerlendirme aracı olarak kullanılır.

İşlenen konu ile ilgili olarak daha detaylı bilgi ve deneyim edindirme amacıyla uygulanan çalışma yaprakları, öğrencilerin performanslarını değerlendirme amacıyla da kullanılmaktadır. Çalışma yaprağı etkinliklerine katılan öğrencilerin ürünleri, *öğrenci ürün dosyasında* biriktirilerek dönem sonunda süreç değerlendirme anlayışıyla kanaat oluşturmada bir değerlendirme amacı olarak kullanılmaktadır.

Bilindiği gibi görsel malzeme, derse ilişkin bilginin öğrenilmesinde doğrudan bilgi örüntülerini ifade etmek ve açıklamak amacıyla kullanılması yanında dersin başlangıç, gelişme, ders-öğrenci etkileşimi ve değerlendirme aşamalarının tümünde yararlanılabilir.¹⁰

Ek 1'de örnek olarak hazırlanan çalışma yaprağı etkinliğinde öğrenci çalışma performansının değerlendirilmesi şu şekilde yapılabilir.

Tema: Birey ve Toplum

Anlatma Öğrenme Alanı: Yazma Becerisi

Etkinlik: Geleceği Hayal Et!

Öğrenme Alanı	Beklenen Performans	Değerlendirme Şekli
Anlatma Öğrenme Alanı: Yazma Becerisi	<i>Gelecekte Nasıl Bir Anne veya Baba Olmak İster-siniz?</i> sorusuna, 'Ben Büyüyünce' başlıklı bir yazı yazması. Yazısında duygu, düşünce ve hayallerini kendine özgü cümlelerle anlatarak Türkçeyi doğru ve güzel kullanma.	"Kendini Yazılı Olarak İfade Etme" başlığı altındaki kazanımlar; <i>gözlem formları, yazılı anlatım çalışmaları, çalışma yaprakları</i> ve öğrencinin, kendi gelişimini görmesi için "Kendini Değerlendirme Ölçeği" kullanılarak değerlendirilebilir. Öğretmen, çalışma yapraklarının değerlendirilmesinde kullandığı bu materyalin içeriğine göre hazırlayacağı <i>Dereceli Puanlama Anahtarı</i> kullanır. <i>Dereceli Puanlama Anahtarında</i> Türkçeyi kullanma becerisi, yazısına başlık koyma, örneklendirme vb. ölçütler yer alabilir.

Çalışma Yapraklarının yapısı

Bir çalışma yaprağında aşağıdaki bölümler yer alır:

- Çalışma yaprağında hedef davranışların (*kazanımlar*) bulunması.

¹⁰ Yavuz Akpınar, *age.*, s. 60-61.

• Belirlenen *kazanımlar* için öğrencilerin yapması gereken çalışma konusunun (*etkinlikler*) belirtilmiş olması.¹¹

• *Etkinliklerin* gerçekleştirilme aşamalarını gösteren *Yönergenin* belirtilmiş olması.

• Yapılan etkinliklerde öğrencilerin gösterdikleri başarının belirlenmesinde kullanılacak yöntem, araç ve ölçütlerin (*değerlendirme bölümü*) bulunması.

• Çalışma yaprağında öğrencilerin çalışmalarını yapacağı yeterli *etkinlik alanının* bulunması.

• Çalışmalarla edinilen kazanımların öğrencilerde bilimsel anlayış ve disiplin oluşturması; bilginin davranışa dönüşümünü hızlandıracak ders dışı *bütünleyici çalışmalar* bölümünün yer alması.

Çalışma yaprağı hazırlanırken aşağıda sıralanan yöntem ve tekniklere göre hareket edilerek uygulama geliştirilebilir.¹²

Yazılar: Çalışma yaprağını kullanacak olan öğrencilerin düzeylerine uygun sözcük ve cümleler kullanılmalı. Cümleler kısa ve anlaşılır olmalı. Öğrencilerin öğrenmeleri istenilen *yeni sözcüklerin* altları çizilmeli.

Yönergeler: Yönergeler kullanılış sırasına göre verilmeli. Bir defada sadece bir uygulamaya yönelik yönerge verilmeli. *Soruların veya yapılacak işlemlerin* kolayca görülmesine, sorularla ilgili cevapların çalışma yapraklarının üzerine mi, yoksa defterlere mi yazılacağı açıkça belirtilmeli. Çalışma yaprağındaki önemli noktaların altı çizilerek göze çarpması sağlanmalı.

Çizelge, grafik ve diğer gösterimler: Gösterimlerin basit olmasına dikkat edilmeli. Anlaşılır olması için renkten yararlanılmalı, gösterime ve alt bölümlerine başlık verilerek adlandırılmalı.

Sayfa düzeni: Okumayı kolaylaştıracak ve öğrenciyi okumaya isteklendirecek başlık/lar kullanılmalı. Birden fazla başlık ve sayfa varsa numaralandırılmalı. Çalışma yaprağındaki bölümlerin açık bir şekilde görülmesi için öncelikle sayfa düzeni üzerinde tasarılar geliştirilmeli. Çalışma yaprağına *çekici bir görünüm* kazandırmak, onu, *okunmak istenecek* bir hâle getirmek ve etkiyi artırmak amacıyla değişik yazı karakterlerinden yararlanılmalı.

Ön deneme: Çalışma yaprağına son şekli verilmeden önce onu, ön deneme grubu (bir sınıf öğrencileri üzerinde, en azından bir veya iki öğrenci) üzerinde denemelidir. Yaprakta anlaşılmayan yerler bu yolla belirlenmeli,

¹¹ Etkinliğe temel oluşturması bakımından çalışma yaprağında metin, müzik parçası, şiir, resim, sembol, grafik vb. edebî ürün ve görseller kullanılırsa kazanımların gerçekleşmesi açısından daha yararlı olabilir.

¹² Margaret Sands; D. Ali Özçelik; John Busbridge ve David Dawson, *Okullarda Uygulama Çalışmaları (İlköğretim)*. YÖK / Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi, YÖK Yayını Ankara 1997, s. 45.

gerekli değişiklik ve düzenlemeler yapılmalı ve daha sonra tüm öğrenciler üzerinde uygulanmalıdır.

Demirel, öğretmenlere yazma, çizme ve yaratma adında üç temel alternatif materyal hazırlama yaklaşımından söz edildiğini belirtmektedir. *Yazma*: Öğretmenler, öğretilen gerçek bilgiyi öğrenciye sunabilmek için yazılı materyaller hazırlarlar. *Çizme*: Öğretmenler, diyagram, şekil ve model çizerek öğrencilerde kavramların, kuralların ve öğrendikleri motor becerilerin gelişmesine yardımcı olurlar. *Yaratma*: Bazı durumlarda öğretmenlerin öğretim materyali üretmek yerine fiziki materyal üretmesi olasıdır.¹³ Yazma ve çizme çalışma yapraklarının hazırlanmasında sürekli başvurulan tekniklerdir. Çalışma yaprakları hazırlanırken, açık ve anlaşılır olmasına, önemli kısımların vurgulanmasında gerçek yaşamla tutarlı, öğrenci özellik ve seviyesine uygun görsel öğelerin kullanılması gibi nitelikleri taşımasına özen gösterilmelidir.

Temel dil becerilerine yönelik olarak programda belirtilen niteliklerin öğrencilere kazandırılması için çeşitli etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerekir. Bu amaçla *ders kitabına* koşut olarak hazırlanan *öğrenci çalışma kitabında* etkinlikler önerilmektedir. Öğrenci çalışma kitabı etkinlikleri, öğrenci algısı, öğrenci ilgisi, okul ve çevre imkânları vb. durumlardan dolayı tam olarak uygulanamamaktadır. Öğrencilerin programda belirtilen temel dil becerilerini edinmeleri için öğrenme ve öğretme süreci etkinliklerine katılımlarını üst düzeyde tutacak materyallerin başında çalışma yaprakları gelmektedir. Çalışma yaprakları aracılığıyla öğrencilerin temel dil becerilerinin geliştirilmesi için aşağıda sıralanan etkinliklere benzer çalışmalar yapılabilir.

Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımların hayata geçirilmesi ve hedeflenen bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıkların kazandırılması için çeşitli etkinlikler önerilmiştir.¹⁴ Türkçe öğretiminde öykü, masal, şiir tamamlama, öykü, masal, şiir resimleme, anıyı öyküleştirmeye-oyunlaştırma, çağrışım balonları ya da kavram ağı oluşturup metin yazma, benzerini yazma, bulmaca hazırlama, dinlediğini anlatma, atasözü-deyim-sözcük tamamlama vb. etkinlik örneklerini sıralamak mümkündür.¹⁵ Türkçe öğretimi uygulamalarında değişik etkinlikler içeren çalışma yaprakları hazırlanıp uygulanabilir. Örneğin;

- Şiir, öykü, günlük vb. edebî ürünler üzerinden anlama, yorumlama, tamamlama, farklı biçimde ifade etme çalışmaları yapılabilir. Öğrencilerin şair, yazar veya kahraman yerine kendini koyarak farklı söz ve davranışlar-

¹³ Özcan Demirel, *age.*, s. 63-64.

¹⁴ MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar; Taslak Basım)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi Ankara 2005, s. 8.

¹⁵ Sedat Sever; Zekeriya Kaya ve Canan Aslan, *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2006, s. 33-106.

da bulunmalarını dile getirmelerine ortam oluşturan çalışma yaprakları etkinliklerine yer verilebilir.

- Tekrar ve alıştırma çalışmalarında çalışma yapraklarından yararlanılabilir.
- Etkinlik öncesi ön ve zihinsel hazırlık yapılarak ön bilgilerini harekete geçirmek ve gerçekleştirilecek yeni etkinliklere öğrencileri hazırlamak için çalışma yapraklarından yararlanılabilir.
- Öğrenme durumlarının değerlendirilmesi sonucunda yetersiz görülen konu, kavram ya da kuralların tekrar işlenmesinde çalışma yaprakları kullanılabilir.

Konularla ilgili bilgilerin farklı biçimlerde sunulmasında çalışma yapraklarından yararlanmanın önemi büyüktür. Çünkü amaca hizmet edecek biçimde hazırlanan her çalışma yaprağı öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve birden çok duyuya hitap etmesi açısından düşünüldüğünde önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Bireylerinin çevre ile olan etkileşimleri birincil olarak doğrudan somut içeriklerle ilgilidir. Bu nedenle çevreyi algılamada, onunla ilgili bilgilere anlam vermede ve bilgiyi somut temeller üstüne inşa etmede etkili olan resim veya diğer görsel malzeme kullanılmalıdır. Burada unutulmaması gereken şey, tek başına yetersiz kalabileceği düşüncesiyle resimlerin, metinsel, sözel veya temel sembolik ifadelerle desteklenmesi gerektiğidir.¹⁶

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı, öğrenme ve öğretim sürecinde çalışma yapraklarının kullanım durumunun Türkçe öğretmen adayları görüşlerine göre değerlendirmektir.

PROBLEM CÜMLESİ

Aday öğretmen görüşlerine göre Türkçe öğretmenlerinin öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarını kullanma durumları nasıldır?

Alt Problemler

1. Türkçe öğretmenleri öğrenci çalışma kitabındaki etkinlikler dışında ek etkinlikler içeren çalışma yaprakları hazırlayıp kullanmakta mıdırlar?
2. Aday öğretmen görüşlerine göre Türkçe öğretmenleri çalışma yapraklarını hangi amaçla işe koştaktadırlar?

¹⁶ M. D. Meril; Z. Li ve M. K. Joen, Instructional Design and Constructivist Theory. *Educational Technology*, 17 (12), 1990, pp. 52-55 ve Yavuz Akpınar, *age.*, s. 62.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Temel veri toplama aracı olan *gözlem formu* ile elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir.

Çalışma Evreni / Çalışma Grubu

Karasar'a göre iki türlü evren vardır. Birincisi genel evren, ikincisi ise 'çalışma evreni'dir. Genel evren, soyut bir kavramdır; tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve hatta çoğu zaman olanaksız bir bütündür. Çalışma evreni, ulaşılabilen evrendir. Bu yönü ile somuttur. Araştırmacının ya doğrudan ya da ondan seçilmiş bir örnek küme üzerinde çalışarak hakkında görüş bildirebileceği evren çalışma evrenidir (Karasar, 2011: 110).

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2009-2010 eğitim yılında Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe öğretmenliği bölümü 4. Sınıf öğrencileri ile Kayseri ili Melikgazi ve Talas ilçelerinde görev yapan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Çalışma evrenindeki öğrenciler arasından amaçlı örnekleme yoluyla Türkçe öğretmenliği bölümünde öğrenim gören 11 öğretmen adayı ve bu adayların okul deneyimi dersi çerçevesinde rehberliğini üstlenen 2 Türkçe öğretmeni araştırmanın çalışma grubu olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde *gözlem* yöntemi kullanılmıştır. Veriler *çalışma yaprakları konu alanından* oluşan tek boyutlu *gözlem formu* ile elde edilmiştir. Aday öğretmenler Okul Deneyimi dersi çerçevesinde bir dönem boyunca gittikleri Nazmi Toker İlköğretim Okulu (Melikgazi) ve Fatma Zehra Dülgeroğlu İlköğretim Okulu (Talas) Türkçe rehber öğretmenlerinin derslerini çalışma yapraklarının kullanımı konusunda gözlem yapmışlardır. Yapılan gözlemlerle çalışma yapraklarının kullanımı ile ilgili tespit edilen önemli materyal ve uygulamalar gözlem formuna not edilmiştir. 11 öğretmen adayının ayrı ayrı yaptığı gözlemlerle ayrıntılı verilere ulaşmaya ve adayların gözlemleriyle ilgili notlarının derinlemesine incelenmesine çalışılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde yapılan gözlem konusunda elde edilen verilerden hareketle temel kavramlar belirlenerek kod ve temalar oluşturulmuştur. Daha sonra elde edilen veriler belirlenen bu kod ve temalara göre incelenmiştir.

Nitel çözümlemede verilerin içeriklerini keşfetmeye yönelik çözümleme için kodlama ilk ve aslî bir işlemdir.¹⁷ İçerik analizinde birbirine ben-

¹⁷ Keith F. Punch, *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz), Siyasal Kitabevi, Ankara 2005, s. 193.

zeyen verileri belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılabilir bir düzene sokarak yorumlamaktır.¹⁸

Verilerin analizinde aşağıdaki işlem basamakları takip edilmiştir. İlk önce aday öğretmenlerce yapılan gözlemle elde edilen veriler bulgular bölümündeki tablolara işlenmiştir. Daha sonra tablolara işlenen verilerden hareketle kod ve temalar oluşturulmuştur. Sonra tablolara işlenen veriler oluşturulan kod ve temalara göre içerik analizine tabi tutularak değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler, *kişisel bilgilerle ilgili olan veriler ve araştırma konusu bağlamında görüşme formu ile elde edilen veriler* şeklinde tasnifi yapılarak ayrı ayrı analiz edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyet ve gözlem yaptıkları ile ilgili bilgilerin frekans ve yüzdeler dağılımları tanımlayıcı analiz yöntemiyle verilmiştir. Gözlem formu ile elde edilen verilerin analizi işlemlerinde aşağıdaki kodlama ve tanımlama tekniği kullanılmıştır:

B₁: Dikkate alınan gözlem boyutunu,
AÖ₁, AÖ₂, AÖ₃...: Gözlem yapan aday öğretmenleri,
RÖ¹, RÖ²: Gözlemlenen rehber öğretmenleri,
[1], [2], [1]...: Aday öğretmenler tarafından not edilen nitelik ve uygulamaları belirten kelime, cümle veya paragrafları göstermektedir.

Kısaltmalar

ÖKK: öğretmen Kılavuz Kitabı
ÖÇK: Öğrenci Çalışma Kitabı
SBS: Seviye Belirleme Sınavı
MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

Sınırlılıklar

Bu araştırma, veri toplama aracı olarak kullanılan *gözlem formunda* yer verilen *çalışma yapıları* konu alanı, 11 öğretmen aday ve 2 rehber Türkçe öğretmeni ile sınırlıdır.

Çalışma Grubundaki Rehber Öğretmen ve Öğretmen Adaylarına Ait Kişisel Bilgiler

Tablo 1. Öğretmen aday ve rehber öğretmenlerle ilgili kişisel bilgiler

<i>Öğretmen adaylarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Bayan	7	60.00
Bay	4	30.00
Toplam	11	100.00
<i>Rehber Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Bayan	2	100.00
Bay	-	-
Toplam	2	100.00

¹⁸ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı), Seçkin Yay., Ankara 2005, s. 227.

<i>Rehber Öğretmenlerin Meslekî Kıdemleri</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1-5 yıl	-	-
6-10 yıl	1	50.00
11-15 yıl	1	50.00
16-20 yıl	-	-
21 yıl ve üzeri	-	-
Toplam	2	100.00
<i>Lisans Eğitimi Görülen Üniversite/Fakülte/Bölüm</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği	-	-
Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Ed. Öğretmenliği	-	-
Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı	2	100.00
Toplam	2	100.00

Tablo 1’de de görülebileceği gibi araştırmaya 7’si bayan, 4’ü bay olmak üzere toplam 11 öğretmen adayı ve 2 Türkçe öğretmeni katılmıştır. Her ikisi de bayan olan Türkçe öğretmenin birisi 6-10 yıl, diğeri 11-15 yıl kıdem aralığındadır. İki Türkçe öğretmeni de Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur.

BULGULAR

Gözlem Formları ile Elde Edilen Bulgular

Tablo 2 Gözlemlenen öğretmenlerin çalışma yapraklarının kullanımına yönelik nitelik ve uygulamalar.

RÖ1: S.A.	Okul: Nazmi Toker İlköğretim Okulu	<i>Kodlayarak Tema-</i>
Ders: Türkçe	Tarih: 07 / 12 / 2009 - 19 / 12 / 2009	<i>landırma</i>
B1: <i>Öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarından yararlanma. B2: Çalışma yapraklarının kullanım amacı (işlenen konuyu pekiştirme amacı / konu ile ilgili kazanımları değerlendirme amacı).</i>		Temalar
AÖ1: Konu bitiminde çalışma yaprağı dağıtıyor ama her konu sonu uygulanmıyor. Çalışma yaprağı öğretmen tarafından hazırlanmıyor ve hazır (Koza) çalışma yaprakları konuyu pekiştirme amaçlı kullanılıyor [1].		<i>Çalışma yapraklarının hazırlanması</i>
AÖ2: Çalışma yaprakları pekiştirme amaçlı kullanılmaktadır. Öğretmen çalışma yapraklarının öğrencinin bilgisini tam olarak ölçmediğini, bu yüzden değerlendirme amaçlı kullanmadığını belirtti. Çalışma yaprağı öğretmen tarafından hazırlanmıyor (ben, öğrenci seviyesine uygunluk açısından bizzat öğretmen tarafından hazırlanmasının gerektiğini düşünüyorum) [2].		<i>Çalışma yaprağı kullanma amacı</i>
AÖ4: Hazır alınan matbu çalışma yaprakları genelde konu sonu pekiştirme amaçlı kullanılmaktadır [3].		
AÖ7: Öğretmenimiz çalışma yaprağı hazırlamamış, yayınevleri tarafından hazırlanan çalışma yapraklarını kullandı. Öğretmenimiz bu yaprakların test sorularından oluştuğu SBS’ye hazırlık olması için tema sonunda kullandığını belirtti. Bu çalışma yaprakları Türkçe dersinin sadece bilgi öğrenme alanını ölçer, beceri açısından bir şey kazandırmaz Bu açıdan öğretmen, resim, bulmaca, karikatür vb. içerik ve konuşma ve yazma becerilerini geliştirecek çalışma yaprakları hazırlayabilir [4].		<i>Çalışma yapraklarının içeriği ve işlevi</i>
AÖ8: Öğretmenimiz ÖKK’da belirtilen sırada -ekleme/cıkarma yapmaksızın dersi işledi ve hiçbir ek materyal kullanmadı [5].		
AÖ11: Öğretmen haftalık 5 Türkçe saatinden birini çalışma yapraklarına (çözümlükle sınavla yönelik çoktan seçmeli sorular içeren yaprak testlere) ayırıyor. [6].		

Tablo 3 Gözlemlenen öğretmenlerin çalışma yapraklarının kullanımına yönelik nitelik ve uygulamalar.

RÖ: N.T. Ders: Türkçe	Okul: Fatma Zehra Dülgeroğlu İlköğretim Okulu Tarih: 14 / 12 / 2009 - 26 / 12 / 2009	Kodlayarak Tema- landırma
B ₁ : <i>Öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarından yararlanma. B₂: Çalışma yapraklarının kullanım amacı (işlenen konuyu pekiştirme amacı / konu ile ilgili kazanımları değerlendirme amacı).</i>		Temalar
AÖ ₃ : Öğretmen süreçte hiç çalışma yaprağı kullanmadı. Ders bitiminde öğretmene çalışma yaprağı hazırlayıp hazırladığını sordum. Öğretmen de 'zaman açısından sıkıntı çektiği için müfredatı yetiştiremeyeceğini, bu yüzden ÖÇK'deki etkinliklerden başka çalışma yaprağı hazırladığını' söyledi [1].		<i>Çalışma yapraklarının hazırlanması</i>
AÖ ₅ : Öğrenci çalışma kitaplarında bol miktarda etkinlik olduğu ve bunlar çok zaman aldığı için öğretmenimiz yeni çalışma yaprakları hazırlamamış [2].		<i>Çalışma yapraklarına duyulan ihtiyaç</i>
AÖ ₆ : Konu ve tema sonunda mutlaka çalışma yaprakları kullanılmalı. Çünkü öğretmen yaptığı etkinlik hakkında bilgi sahibi olmalı ve öğrencilere dönüt vermeli [3].		<i>Çalışma yapraklarının içeriği ve işlevi</i>
AÖ ₉ : Öğretmen ÖÇK'de yeterince etkinlik olduğunu belirterek ayrıca çalışma yaprakları hazırlayıp kullanmadığını ifade etti. Ama etkili anlatım, öğrencinin derse katılımı ve öğretimi etkinleştirmek için bize özgün çalışma yaprakları hazırlamamızı söyledi [4].		
AÖ ₁₀ : Öğretmen derste çalışma yaprağı kullanarak dil bilgisi konusu işledi. [5].		

Verileri belirlenen kod ve temalara göre tanımlama ve yorumlama

Öğrenme ve öğretme sürecinde çalışma yapraklarının hazırlanması:

Tablo 2 ve Tablo 3'ten de görülebileceği gibi, aday öğretmenlerin tamamına yakını (AÖ_{1, 3, 4, 5, 6, 7, 9}) öğretmenlerin çalışma yaprağı hazırlamadıklarını ifade etmektedirler. Türkçe öğretmenlerinin ya yayınevlerinin hazırladığı matbu çalışma yapraklarını kullanmakta ya da ÖÇK etkinlikleriyle yetinmektedirler. Yapılan bir araştırmaya göre, öğretmenler çalışma yapraklarının hem öğretmen hem de öğrenci tarafından hazırlanabileceğini vurgulamışlardır. Ancak sayılar dikkate alındığında öğretmenlerin çalışma yapraklarının öğretmen tarafından hazırlanmasını daha çok benimsedikleri de dikkat çekmektedir.¹⁹

Çalışma yapraklarını kullanma amacı / Çalışma yapraklarına duyulan ihtiyaç: Tablo 2 ve Tablo 3'ten de görülebileceği gibi, aday öğretmenlere göre gözlemlenen Türkçe öğretmenlerinin yarısı çalışma yapraklarını konu sonu pekiştirme amaçlı kullanmaktadırlar (AÖ_{1, 2, 4, 10, 11}). Demircioğlu ve Kaymakçı, öğretmenlerin çalışma yapraklarını derslerde özetleme, tekrarlama, pekiştirme, ölçme ve değerlendirme amacıyla kullanılabilirliğine dair görüşleri olumlu olup öğretmenlerin çalışma yapraklarının derslerde özellikle özetleme ve tekrarlama işlevinin daha fazla olduğuna inandıklarını

¹⁹ İ. Hakkı Demircioğlu ve Selahattin Kaymakçı, "Tarih Öğretmenlerinin Çalışma Yaprakları Hakkındaki Görüşleri: Trabzon Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, 27, 2010, s. 149.

ifade etmektedir.²⁰ (AÖ₁, 4, 7, 11), kodlu aday öğretmenler özel yayınevleri tarafından hazırlanan çalışma yapraklarını SBS'ye hazırlık amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bir öğretmen (AÖ₆), 'Konu ve tema sonunda mutlaka çalışma yaprakları kullanılmalı.' diyerek öğrenme-öğretme sürecinde çalışma yapraklarına duyulan ihtiyaca işaret etmiştir. (AÖ₆ ve 7) kodlu öğretmenler, 'Öğretmen yaptığı etkinlik hakkında bilgi sahibi olmalı, öğrencileri bilgi ve beceri açılarından değerlendirmeli ve öğrencilere dönüt vermeli.' şeklinde ifadeler kullanarak çalışma yapraklarının değerlendirme amacıyla da kullanılabilceğinin ipuçlarını vermektedirler. (AÖ₃ ve 6) kodlu öğretmenler, 'zaman açısından sıkıntı çekildiği, müfredatın yetiştirilemeyeceği, ÖÇK'de bol miktarda etkinlik olduğu' vb. gerekçeler öne sürerek çalışma yaprağı hazırlamadıklarını belirtmişlerdir. Yangın, bu konuda ÖÇK'de verilen etkinlikler dışında çalışma kâğıtları hazırlanarak çok çeşitli etkinliklere yer verilebileceğini belirtmiştir.²¹

Çalışma yapraklarının içerik ve işlevi: Öğrencileri SBS'ye hazırlamak için öğretmenler, tema sonlarında sadece çoktan seçmeli sorulardan oluşan çalışma yaprakları kullanmamaları gerekir. Çalışma yaprakları hem tek boyutlu biçimsel bir içerikte olmamalı hem de öğrencilerin farklı çalışmalar gerektiren süreçler içererek bilgi ve becerileri kazanmalarına yardımcı olmalıdır. Tablo 2 ve Tablo 3'ten de görülebileceği gibi, (AÖ₇), kodlu aday öğretmene göre, yayınevlerinin hazırladığı matbu çalışma yapraklarıyla Türkçe dersinin sadece bilgi öğrenme alanı ölçülebilir, beceri açısından değerlendirme yapılamaz. Bu açıdan öğretmen, resim, bulmaca, karikatür vb. içeren ve dil becerilerini geliştirecek çalışma yaprakları hazırlayabilir.' diyerek çalışma yapraklarının işlevlerine dikkatleri çekmiştir. Öğrenme ve öğretme sürecinde hiçbir çalışma yaprağı hazırlayıp kullanmayan bir öğretmenin (AÖ₆) 'Konu ve tema sonunda mutlaka çalışma yaprakları kullanılmalı.' şeklinde görüş bildirmesi manidar bulunmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma yapraklarının hazırlanması ve öğrenme-öğretme sürecinde etkinlik içi (pekiştirme amaçlı), etkinlik ve tema sonu (değerlendirme amaçlı) kullanımına önem verilmemektedir.

Öğretmenler, çalışma yaprakları hazırlamamakta ya yayınevleri tarafından hazırlanan yaprak testlerini kullanmakta ya da ÖÇK etkinlikleriyle yetinmektedirler.

²⁰ İ. Hakkı Demircioğlu ve Selahattin Kaymakçı, *agm.*, s. 151.

²¹ Banu Yangın, Ders Kitabına Yardımcı Materyaller (ss 55-77), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (2. Baskı; Editörler: Ö. DEMİREL ve K. KIROĞLU), Pegem Akademi/Öğreti, Ankara 2008, s. 71-74.

Öğretmenler, çalışma yapraklarının içerik ve işlevi konusunda yeterli bir bilince sahip değildir. Gözlemlenen öğretmenlerden sadece ikisi (AÖ₆ ve 7), -her ne kadar kendileri de çalışma yaprakları hazırlayıp kullanmasalar da- çalışma yapraklarının işlev ve önemine işaret etmişlerdir.

Araştıran, öğrenen ve öğrendiklerini sınıf ortamında paylaşan, sorumluluk bilinci ve öz güven duygusuna sahip öğrenci kitlesi meydana getirmek için, çağın gereklerine uygun stratejiler geliştirme ve bu doğrultuda yöntem, teknik ve taktikleri uygulamak gerekir. Öğrenme ve öğretme sürecinde ne kadar çok uyaran kullanırsa öğrencilerin öğrenmeye hazır bulunuşlukları da o oranda yüksek olur. Bu bakımdan Türkçe öğretiminde diğer materyaller yanında çalışma yapraklarından da yararlanmak gerekir.

Öğrencilerde oluşturmak için işlenen konularla ilgili çalışma yapraklarını da içeren performans görevleri verilebilir.

Çalışma yaprakları sadece öğrencilerin kalıcı öğrenmeleri için değil, aynı zamanda öğrenme durumlarının belirlenmesinde bir değerlendirme aracı olarak da kullanılmalıdır. Öğrencilerin üst düzey zihinsel, dilsel ve sosyal becerileri kazanmaları ve en önemlisi öğrenilen bilgilerin beceriye dönüştürülmesi için öğrenme ve öğretme süreçlerinde sıklıkla çalışma yaprakları kullanılmalıdır. Öğretmenler, öğrenci çalışma kitabı etkinliklerinin yetersiz kaldığını düşündüğü durumlarda konunun içeriği, öğrenci algısı, okulun imkânları, yöresel özellikler vb. durumları göz önünde bulundurarak ek etkinlikler için özgün çalışma yaprakları hazırlayıp uygulayabilirler.

KAYNAKLAR

- AKPINAR Yavuz, *Bilgisayar Destekli Öğretim ve Uygulamalar*, Anı Yayıncılık, Ankara 1999.
- BAYRAM Servet, *İlköğretimde Materyal Kullanımı*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2006.
- DEMİRCİOĞLU İ. Hakkı ve KAYMAKÇI Selahattin, "Tarih Öğretmenlerinin Çalışma Yaprakları Hakkındaki Görüşleri: Trabzon Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, 27, 2010, s. 141-159.
- DEMİREL Özcan, *Eğitim Sözlüğü* (3. Baskı), Pegem A Yayıncılık, Ankara 2005.
- DEMİREL Özcan, *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme Öğretme Sanatı* (11. Baskı), Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.
- KARASAR, Niyazi, *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (22. Baskı), Nobel Yayıncılık, Ankara 2011.
- KINDER, J. S., *Using Instructional Media*, Litton Educational Pub. Inc., New York 1973.
- MEB, *İlköğretim Türkçe 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı* (2. Baskı), Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006.

- MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara 2005_a.
- MEB, *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (6, 7 ve 8. Sınıflar; Taslak Basım)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi Ankara 2005_b.
- MERIL M. D.; Li, Z. ve JOEN M. K., Instructional Design and Constructivist Theory. *Educational Technology*, 17 (12), 1990, s. 52-55.
- PUNCH Keith, F., *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çevirenler: D. Bayrak, B. Aslan ve Z. Akyüz), Siyasal Kitabevi, Ankara 2005.
- SANDS Margaret; ÖZÇELİK D. Ali; BUSBRIDGE John ve DAWSON David, *Okullarda Uygulama Çalışmaları (İlköğretim)*. YÖK / Dünya Bankası Millî Eğitimi Geliştirme Projesi, Öğretmen Eğitimi Dizisi, YÖK Yayını Ankara 1997.
- SEFEROĞLU S. Sadi, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*, Pegem Akademi, Ankara 2010.
- SEVER Sedat; KAYA Zekeriya ve ASLAN Canan, *Etkinliklerle Türkçe Öğretimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul 2006.
- YALIN Halil İbrahim, *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, Nobel Yayın, Dağıtım, Ankara 2002.
- YANGIN Banu, "Ders Kitabına Yardımcı Materyaller" (ss 55-77), *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi* (2. Baskı; Editörler: Ö. DEMİREL ve K. KIROĞLU), Pegem Akademi/Öğreti, Ankara 2008.
- YILDIRIM Ali ve ŞİMŞEK Hasan, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı), Seçkin Yay., Ankara 2005.

EK 1. Türkçe Dersi Çalışma Yaprağı Örneği

Tema: Birey ve Toplum²² Anlatma Öğrenme Alanı: Yazma Becerisi

(Tarih) .../.../20...

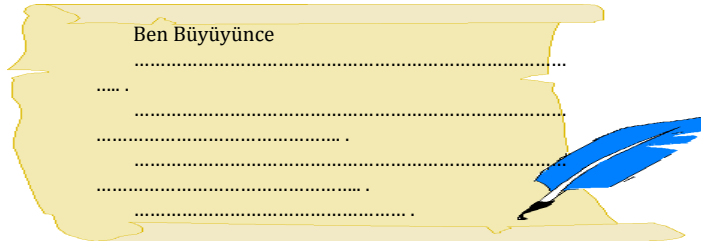
Okul:Sınıf ve Şube: 4. Sınıf

Adı ve Soyadı:

KAZANIMLAR (Türkçe ve ara disiplin alan kazanımları)	ETKİNLİK ÖRNEKLERİ	YÖNERGELER (Yapılacak çalışmalara ilişkin yol gösterici ifadeler)
<p>☞: (1 – Türkçe kazanımı) Kendini Yazılı Olarak İfade Etme 21. Duygu, düşünce ve hayallerini anlatan yazılar yazar.²³ 22. Kendisini tanıtan yazılar yazar.</p> <p>☞: (2- Özel eğitim kazanımı) Yazılı ve sözlü yönergelere uyar. Kendini ifade edebilme becerisi geliştirir.</p>	<p>☞ 2.22. Gelecekte Nasıl Bir Anne veya Baba Olmak İstersiniz? sorusuyla duygu ve düşüncelerini yazmaları istenebilir.²⁴</p>	<p>2.8. Yazısında abartma, taşlama, tersini söyleme gibi yollarla mizah duygusu yaratılması istenebilir. 2.23. Kendisinin, arkadaşlarının veya sanatçıların yaptığı resim; yazdığı şarkı, şiir vb. ürünler hakkında yazılar yazması.²⁵</p>

Etkinlik: Geleceği Hayal Et!

☞: Sınıf-okul içi etkinlik ☞: Okul dışı etkinlik ☞: Uyarı ☞: Ders içi ilişkilendirme ☞: Diğer derslerle ilişkilendirme ☞: Ölçme ve değerlendirme ☞: Ara disiplinlerle ilişkilendirme (Parantez içindeki 1. rakam Türkçe Dersinin kazanımını - 2. rakam ara disiplin alan kazanımını gösterir.)

Bütünleyici çalışmalar (Zaman yeterli değilse eve görev olarak verilebilir.)

1. Yapılan çalışma ile ilgili olarak aşağıdaki soruların cevaplarını defterlerinize yazınız.

- Bu çalışma yaprağında neler yaptınız?
- Bu çalışma yaprağındaki etkinlikle yeni bir bilgi ve deneyim edindiğinizi düşünüyor musunuz?
- (Cevabınız 'evet' ise) Bu çalışma yaprağındaki etkinlikle daha önceki bilgi ve deneyiminiz üzerine ne tür yeni bilgi ve deneyim eklediniz?
- Siz de aynı tema kapsamında farklı bir kazanım için gerçekleştirilebilecek özgün bir etkinliğe yönelik çalışma yaprağı hazırlayabilir misiniz?

²² MEB, *İlköğretim Türkçe 4 Öğretmen Kılavuz Kitabı (2. Baskı)*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul 2006, s. 37-60.

²³ MEBA, *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar)*, Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi, Ankara 2005a, s. 101.

²⁴ MEBA, *a.g.e.*, s. 101.

²⁵ MEBA, *a.g.e.*, s. 100-102.